

КАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА
Кафедра філософії, богослов'я та гуманітарних наук

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

**ІСАГОГІКА ТА ГЕРМЕНЕВТИКА СТАРОГО ТА
НОВОГО ЗАВІТІВ**

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 27 серпня 2020 р.

Гарант освітньої програми

Викладач дисципліни

Анотація

Мета вивчення навчальної дисципліни. У Православній церкві ісагогіка є важливою науковою дисципліною у всіх духовних навчальних закладах. Будучи наукою, що використовує дані й методи інших суміжних дисциплін (палеографії, джерелознавства, нумізматики, сфрагістики тощо), православна ісагогіка виходить з догмату про Святе Письмо як Слово Боже. Ознайомити студентів з древніми текстами, котрі не дійшли до нас у вигляді автографів, та показати перед якими труднощами вона стоїть. Збирання рукописів, зіставлення варіантів, вивчення переказів може справити на необізнану людину враження дріб'язкового захоплення фахівців.

Основні завдання навчальної дисципліни спрямовані на:

1. Питання богонатхненності Біблії і канону;
2. Питання герменевтики і біблійних переказів;
3. Біблійну критику (літературну, історико-літературну або «високу», історичну, текстуальну критику тощо);
4. Вивчення даних біблійної археології та матеріалів, пов'язаних із порівняльно-історичним вивченням Біблії.

До закінчення курсу студенти повинні:

1. Набути глибокі та систематизовані знання про ісагогіку та герменевтику Старого та Нового Завітів;
2. прослідкувати генезис розвитку ісагогіки та герменевтики як науки;
3. зрозуміти суть ісагогіки та герменевтики як головних методів тлумачення Святого Письма;
4. навчитись виділяти загальні тенденції та найбільш важливі поняття ісагогіки та герменевтики;
5. навчитись логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, правильно, з точки зору історичної істини, інтерпретувати джерела, користуватися довідковою літературою.

Програма навчальної дисципліни складається з **двох змістових модулів:**

1. ВСТУП ДО БІБЛІЙНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ ТА ІСАГОГІКИ.
2. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ТА КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна	заочна
Кількість кредитів – 6	магістр	Нормативна	
Модулів – 4	Галузь знань: 04 Богослов'я Спеціальність: 041 Богослов'я	Семестр:	
Змістових модулів – 4		1	-
Загальна кількість годин - 180		Лекції	
Тижневих годин 4/6		24	-
		Практичні, семінарські	
		20	-
		Самостійна, індивідуальна робота	
	136	-	
Вид контролю: екзамен			

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ВСТУП ДО БІБЛІЙНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ ТА ІСАГОГІКИ

ТЕМА 1. Загальні поняття про біблійну ісагогіку та герменевтику. Основні визначення. Відношення герменевтики до інших галузей біблістики. Необхідність у герменевтиці та ісагогіці. Альтернативні погляди на богодухновенність (інспірацію). Спірні питання сучасної герменевтики.

ТЕМА 2. Духовні фактори в процесі сприйняття. Питання про безпомилковість. Ісус і Біблія. Заперечення і відповіді.

ТЕМА 3. Історія тлумачення Біблії. Необхідність історичного огляду. Древньоєврейська екзегетика.

ТЕМА 4. Використання Старого Завіту в Новозавітній період. Використання Старого Завіту Ісусом Христом. Використання Старого Завіту Апостолами. Екзегетика «отців церкви» (II-VI стт.). Климент Олександрійський (біля 150-215), Оріген (біля 185-254), Августин (354-430). Сирійсько-Антіохійська школа. Середньовічна екзегетика (600-1500)

ТЕМА 5. Екзегетика епохи реформації (XVI) та пореформаційного періоду (сер. XVI-XVIII стт.). Мартін Лютер (1483-1546), Жан Кальвін (1509-1564). Розроблення протестантських символів віри («конфесіоналізм»). Пієтизм та раціоналізм.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ТА КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

ТЕМА 6. Історико-культурний і контекстуальний аналіз та лексико-синтаксичний аналіз. Визначення та значення історико-культурного та контекстуального аналізу. Визначення загального історико-культурного контексту. Вивчення безпосереднього контексту. Необхідність та етапи лексико-синтаксичного аналізу. Теологічний аналіз. Теорії характеру відношення Бога з людиною. Важливість проблеми «перервності – безперервності». Основні теоретичні системи: модель «множини теологій», теорія диспенсацій (періодів спасіння), лютеранська теорія та ін.

ТЕМА 7. Спеціальні літературні засоби: порівняння, метафори, поговорки, притчі і алегорії. Визначення і порівняння літературних засобів. Принцип тлумачення притч: історико-культурний та контекстуальний аналіз, лексико-синтаксичний аналіз, теологічний аналіз.

ТЕМА 8. Спеціальні літературні засоби: прообрази, пророцтва і апокаліптична література. Прообрази, характеристика та види прообразів. Принципи тлумачення прообразів. Пророцтва: проблеми тлумачення пророцтв та апокаліптичної літератури. Есхатологічні теорії.

ТЕМА 9. Призначення Біблійних заповідей. Транскультурна проблематика. Роздуми над транс-культурною проблематикою. Принципіалізація (виявлення принципів) як метод, альтернативний алегоризації біблійного повіствування. Орієнтири для виявлення принципів.

ТЕМА 10. Перенос біблійних заповідей однієї культури в іншу культуру. Виведення теоретичної формули для аналізу поведінки і поведінкових заповідей. Орієнтири для розмежування між ендемокультурними і транс-культурними принципами і заповідями. Етапи переходу біблійних заповідей з однієї культури і часу в іншу культуру і час.

Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва розділів і тематика	Аудиторні		Позааудиторні	Форма контролю
		Лекції	Семінарії	Сам., інд. робота	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ВСТУП ДО БІБЛІЙНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ ТА ІСАГОГІКИ					
1	ТЕМА 1. Загальні поняття про біблійну ісагогіку та герменевтику.	4	2	12	
2	ТЕМА 2. Духовні фактори в процесі сприйняття.	2	2	12	
3	ТЕМА 3. Історія тлумачення Біблії.	2	2	14	
4	ТЕМА 4. Використання Старого Завіту в Новозавітній період.	2	2	14	
5	ТЕМА 5. Екзегетика епохи реформації (XVI ст.) та пореформаційного періоду (сер. XVI – XVIII ст.).	2	2	12	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ ТА КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ					
6	ТЕМА 6. Історико-культурний і контекстуальний аналіз та лексико синтаксичний аналіз.	2	2	14	
7	ТЕМА 7. Спеціальні літературні засоби: порівняння, метафори, поговорки, притчі і алегорії.	2	2	14	
8	ТЕМА 8. Спеціальні літературні засоби: прообрази, пророцтва і апокаліптична література.	2	2	14	
9	ТЕМА 9. Призначення Біблійних заповідей. Транскультурна проблематика.	4	2	14	
10	ТЕМА 10. Перенос біблійних заповідей однієї культури в іншу культуру.	2	2	14	
	Разом	24	20	136	
1 семестр – іспит					

Практичні завдання

Теми практичних занять (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	ТЕМА 1. Загальні поняття про біблійну ісагогіку та герменевтику.	2
2.	ТЕМА 2. Духовні фактори в процесі сприйняття.	2
3.	ТЕМА 3. Історія тлумачення Біблії.	2
4.	ТЕМА 4. Використання Старого Завіту в Новозавітній період.	2
5.	ТЕМА 5. Екзегетика епохи реформації (XVI ст.) та пореформаційного періоду (сер. XVI – XVIII стт.).	2
6.	ТЕМА 6. Історико-культурний і контекстуальний аналіз та лексико синтаксичний аналіз.	2
7.	ТЕМА 7. Спеціальні літературні засоби: порівняння, метафори, поговорки, притчі і алегорії.	2
8.	ТЕМА 8. Спеціальні літературні засоби: прообрази, пророцтва і апокаліптична література.	2
9.	ТЕМА 9. Призначення Біблійних заповідей. Транскультурна проблематика.	2
10.	ТЕМА 10. Перенос біблійних заповідей однієї культури в іншу культуру.	2
Разом:		20

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Життя та твори св. Климента Римського.	6
2.	Зміст «Пастиря» Ерми.	6
3.	Життя та вчення св. Юстина Мученика	6
4.	Гностицизм	6
5.	Олександрійське огласительне училище	6
6.	Вчення Оригена	6
7.	Антиохійська богословська школа	6

8.	Аріанство	6
9.	Богослов'я та життєвий шлях св. Афанасія Великого	6
10.	Св. Василій Великий його вчення	6
11.	Св. Кирил Єрусалимський.	8
12.	Св. Іоанн Златоуст.	8
13.	Св. Амвросій Медіоланський.	8
14.	Блаженний Августин Іпонійський	8
15.	Св. Кирил Олександрійський	8
16.	Монофізитські богослови та противники монофізитства	8
17.	Св. Софроній Єрусалимський	8
18.	Пахомій Великий	8
19.	Сирійська і вірменська патристика	12
Разом:		120

7. Індивідуальні завдання

Індивідуально-консультативна робота включає підготовку та захист студентом рефератів, а також конспект праць (монографій і статей) відомих богословів-патрологів.

Орієнтовний перелік тем рефератів:

1. Грецька і латинська апологетика: загальна характеристика.
2. "Пастир" Єрма. Богословський зміст, вчення про Церкву. Есхатологія.
3. Виникнення християнської апологетики та її особливості. Апологетика як форма богословської думки.
4. Татіан. Ставлення до греко-римської культурної традиції. Богословські погляди Татіана.
5. Афінагор як представник ранньої апологетики.
6. Свт. Григорій Неокесарійський. Життя і творчість.
7. Св. Мефодій Патарський. "Пир" Мефодія: форма, зміст і значення.
8. Свт. Кирило Єрусалимський: життя і праці.
9. Преподобний Іоанн Дамаскін. Особливості богословської суми
10. Микола Кавасила. Сакраменталогія і вчення про обоження
11. Олександрійська школа та її роль у становленні християнського богослов'я та освіти
12. Антіохійська Богословська традиція (імена, праці, теми, особливості).
14. Богословсько-філософський синтез свт. Василя Великого, свт. Григорія Богослова і
15. свт. Григорія Ніського (проблеми тріадології, христології, вчення про творіння,
16. антропологічне вчення)
17. Містика і аскетика в перспективі катафатичного і апофатичного богослов'я (свт.
18. Григорій Ніський, Псевдо-Діонісій Ареопагіт, прп. Максим Сповідник).
19. Бог, буття, Історія в вченні бл. Августина.

20. Догматичний зміст "Слова про втілення Бога Слова і про пришествя Його до нас у плоті" свт. Афанасія Великого.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни «Патристика» викладач використовує наступні **групи методів навчання**:

1. Словесні (лекція, бесіда, обговорення, інструктаж).
2. Наочні (ілюстрація, демонстрація (з використанням першоджерел представників нерелігійних утворень, таблиць та схем, електронних презентацій, показ відеолекцій).
3. Практичні (опитування на практичних заняттях; виконання тестових завдань; робота з підручником, першоджерелами; виконання індивідуальних завдань самостійної роботи (див. вище); контрольні роботи).

9. Методи контролю

Викладач використовує наступні групи методик контролю знань студентів, які вивчають навчальну дисципліну «Патристика»:

1. Методи усного контролю (монологічна відповідь студента на окреме питання теми практичного заняття у індивідуальній та фронтальній формах; запитально-відповідна бесіда під час роз'яснення проблемного питання на практичному занятті; залік у формі усної відповіді на два запитання з переліку питань).
2. Письмовий контроль (виконання індивідуальної самостійної роботи; модульна контрольна робота; дидактичні тестові завдання).
3. Методи практичного контролю (перевірка змістового наповнення електронної презентації).

10. Рекомендована література

1. Генри А. Верклер, Герменевтика. Принципы и процесс толкования Библии. США. 1995;
2. Гेरике Г., Введение в новозаветные книги Свящ. Писания, М., 1882;
3. Елеонский Ф. Г., Труды по изучению книг ВЗ. — Труды по исагогике, ХЧ, 1902, № 1;
4. Жданов А. А., Из чтений по Свящ. Писанию ВЗ, вып. 1, Серг. Пос., 1914;
5. Карташев А. В., Ветхозав. библ. критика, Париж, 1947;
6. Кейль К. Ф., Историко-критич. введение в канонич. и неканонич. писания ВЗ, ЧОЛДП, 1875, № 7, 8;
7. Кейль К. Ф., История ветхозав. евр. лит-ры, языка и канона, "Воронежские ЕВ", 1875, № 3;
8. Прот. А. Мень. Исагогика. Загорск, 1982;
9. Кюнел А., Критич. метод в исследовании библ. истории проф. А. Куэнена, "Восход", 1895, № 11/12;
10. Соловейчик М., Основные проблемы библ. науки, СПб., 1913;
11. Теодор Стилиянопулос. Новый Завет православный взгляд. Писання, Передання, Герменевтика, Л., 2005;
12. Хвольсон Д. А., История ветхозаветного текста и очерк древнейших его переводов по отношению к подлиннику и между собою, ХЧ, 1874, № 4.

4. Засоби діагностики успішності навчання:

- усні опитування на практичних заняттях;
- індивідуальні самостійні завдання;
- письмові контрольні роботи;
- усні залікові запитання.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.